

การพัฒนาการสอนวิชา “การพัฒนาหลักสูตร” สำหรับนักศึกษามัธยมศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Development of Instruction in Curriculum Development Course for Graduate Students of Faculty of Education. Silpakorn University

สุเทพ อ่วมเจริญ*

Sutep Uamcharoen

ประเสริฐ มงคล**

Prasert Mongkol

วัชรรา เล่าเรียนดี***

Watchara Laowreandee

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ 1) พัฒนาการสอนวิชา “การพัฒนาหลักสูตร” ระดับมัธยมศึกษา 2) เปรียบเทียบผลการเรียนรู้วิชาการพัฒนาหลักสูตรก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอน และ 3) เพื่อสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอน กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 30 คน สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการพัฒนาหลักสูตร ในปี การศึกษา 2555 ระยะเวลาในการสอน 16 สัปดาห์ๆ ละ 3 ชั่วโมง กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือวิจัยคือ แบบทดสอบผลการเรียนรู้วิชา “การพัฒนาหลักสูตร” แบบสอบถามความคิดเห็นต่อการเรียนการสอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยมีดังนี้

1. ผลการศึกษาก่อนการพัฒนาการสอนวิชา “การพัฒนาหลักสูตร” ระดับมัธยมศึกษา พบว่า กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นตามลำดับขั้นการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน มีขั้นตอนการเรียนการสอน 5 ขั้น ดังนี้ (1) วิเคราะห์การเรียนรู้ (2) การวางแผนการเรียนรู้ (3) การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ (4) การสรุปความรู้ และการวิพากษ์ความรู้ และ (5) การประเมินการเรียนรู้

2. ผลการเรียนรู้ก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอน พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตร ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

** อาจารย์ ดร. ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร

3. นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ โดยลำดับแรกคือ บรรยากาศในการเรียนส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน รองลงมาเห็นด้วยกับ การส่งเสริมให้ผู้เรียนวางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง และกิจกรรมมุ่งฝึกคิดวิเคราะห์ในสิ่งที่ได้เรียนตามลำดับ

คำสำคัญ : การวิจัยเพื่อพัฒนาการสอน/การพัฒนาหลักสูตร/หลักสูตรและการสอน

Abstract

The purposes of this research were to: 1) develop the instruction in curriculum development for graduate students; 2) compare learning outcomes between pre- and post-instruction in curriculum development and 3) investigate student opinions towards the instruction. The sample was comprised of 30 graduate students majoring in Curriculum and Instruction and enrolling in the Curriculum Development course in the first semester of the 2012 Academic Year. The instruction was performed over a period of 16 weeks, three hours per week. The sample was selected by using simple random sampling. The research instruments were learning outcome tests and questionnaires on students' opinions towards the instruction. The obtained data were analyzed by t-test, mean, standard deviation, percentage and content analysis.

The results were as follows:

1. The research-based instruction in Curriculum Development course graduate students consisted of five steps namely: an analysis, planning, implementation summarization and criticism and assessment.

2. The learning outcome scores before and after the instruction were significantly different at the .01 level.

3. The students' opinions towards the instruction were at the “strongly agree” level. The top three comments were: 1) the classroom surroundings encouraged knowledge sharing; 2) self-study was encouraged and 3) analytical thinking was the focus of class activities respectively.

Key Words: Research for teaching Development / Development the Curriculum / Curriculum and Instruction

บทนำ

การสอนเป็นศิลปะและศาสตร์อย่างหนึ่ง เนื่องจากงานของผู้สอนนั้นไม่ใช่เพียงแต่ถ่ายทอดข้อมูลหรือแม้กระทั่งความรู้เท่านั้น แต่ผู้สอนจะต้องนำเสนอความรู้ในลักษณะของการเสนอปัญหาในบริบทใดบริบทหนึ่งและเสนอปัญหาต่างๆ ดังกล่าวอย่างถูกต้อง เพื่อให้ผู้เรียนจะสามารถนำวิธีแก้ปัญหานั้นไปใช้กับเรื่องอื่นๆ ได้ต่อไป ในความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนนั้นมุ่งในด้านการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่โดยเน้นการพึ่งตนเอง เมื่อมองในแง่นี้ เรื่องอำนาจในตัวผู้สอนจะเป็นเรื่องขัดกันในตัวเองเสมอ เพราะไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่าผู้สอนเป็นผู้แสดงอำนาจ แต่เป็นการยอมรับโดยเสรีว่า ความรู้ที่ได้รับเป็นสิ่งที่จะต้อง ภาระหน้าที่ของผู้สอนในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิอาจวิวัฒนาการไป แต่ผู้สอนยังจะมีบทบาทอันสำคัญอยู่เสมอ เพราะจะเป็นผู้ให้คำตอบสำหรับคำถามต่างๆ จากผู้เรียนหากปราศจากผู้สอนแล้วเป็นการยากที่ผู้เรียนจำนวนมากจะเรียนรู้และมีคุณภาพตามมาตรฐานในระยะเวลาที่จำกัด (คณะกรรมการนานาชาติว่าด้วยการศึกษาในศตวรรษที่ 21, 2541: 181 – 182) นอกจากนี้ในสังคมฐานความรู้ สถาบันอุดมศึกษา โดยผู้สอนจะต้องช่วยชี้นำผู้เรียนให้เป็นคนดี เข้าถึงองค์ความรู้ มีความสามารถในการคิด มีความคิดสร้างสรรค์ นำความรู้มาแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2554: 3) เมื่อประมาณ 30 ปี ก่อน ค.ศ. 1970 เป็นช่วงเวลาที่ “ศิลป์” ของการสอนก้าวเข้าสู่ความเป็น “ศาสตร์” ในช่วงต้นทศวรรษ 1970 นักวิจัยได้ศึกษาผลการสอนที่มีต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังบทสรุปของรายงาน

วิจัยของโคลแมนและคณะ (1966) สรุปว่าคุณภาพการเรียนการสอนที่ผู้เรียนได้รับมีเพียงร้อยละ 10 ของความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน คำถามสำคัญก็คือมีปัจจัยอื่นใดที่ส่งผลต่อความแปรปรวนที่เหลืออีกร้อยละ 90 โคลแมนและคณะวิจัยสรุปว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นอีก เช่น ความสามารถพิเศษหรือความถนัดของผู้เรียน พื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งสิ่งแวดล้อมทางบ้านของผู้เรียน ต่อมาเจนคส์และคณะ (Jencks and other, 1972) ได้ศึกษาและสรุปยืนยันว่าโรงเรียนมีบทบาททำให้เกิดความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนน้อยมาก โดยเจนคส์ตั้งข้อสังเกตว่า ความแตกต่างที่เกิดขึ้น จากคะแนนที่ได้จากการทดสอบเกิดจากปัจจัยต่างๆ ที่โรงเรียนไม่สามารถควบคุมได้ งานวิจัยของโคลแมนและเจนคส์ พบว่าครูแต่ละคนมีผลต่อผู้เรียนเป็นอย่างมาก โดยถ้าระบุได้ว่าครูที่มีประสิทธิภาพในการสอนมีวิธีการสอนอย่างไร ก็จะอธิบายความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนได้ ต่อมาไรท์, ฮอร์นและแซนเดอร์ส (Wright, Horn & Sanders, 1997) ให้ข้อสังเกตว่าครูประจำชั้นมีบทบาทสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ผลการวิจัยสรุปว่า ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนคือผู้สอน โดยนัยของผลการวิจัยคือ การปรับปรุงประสิทธิภาพการสอน ผู้สอนที่มีประสิทธิภาพก็คือผู้สอนที่สามารถสอนผู้เรียนให้มีระดับผลสัมฤทธิ์ทุกระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางการพัฒนาการศึกษาทั่วโลกได้พยายามให้ผู้สอนเป็นนักวิจัยและปรับบทบาท

ของการวิจัยให้เข้ากับกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างอัตโนมัติ ในการจัดการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิผล ผู้สอนจะต้องนำโปรแกรมการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ไปใช้อย่างมีระบบ เพื่อช่วยให้มั่นใจว่าการเรียนการสอนนั้นช่วยให้ผู้เรียนบรรลุผลสัมฤทธิ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ (2542: 14 – 15) ได้เสนอแนวคิดในการวิจัยควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนรู้ไว้ดังนี้ 1) การวิจัยในกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนทำวิจัยโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ ซึ่งกระบวนการวิจัยจะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึก การคิด การวางแผน ฝึกการดำเนินงานและฝึกหาเหตุผล โดยผสมผสานองค์ความรู้แบบบูรณาการเพื่อให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้จากสถานการณ์จริงหรือที่เรียกว่าโลกแห่งความเป็นจริง 2) การวิจัยพัฒนาการเรียนรู้ ผู้สอนใช้การวิจัยเพื่อพัฒนา การเรียนการสอน ด้วยการศึกษาวเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้ วางแผนแก้ไขปัญหการเรียนรู้ เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ ที่อาศัยระเบียบวิธีการทางสถิติหรือวิธีการเชิงคุณภาพ ผู้สอนอาจวิจัยและพัฒนาวัตกรรมการศึกษาที่นำไปสู่คุณภาพการเรียนรู้ ด้วยการศึกษาวเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้ ออกแบบและพัฒนาวัตกรรมการใช้ในการเรียนรู้ ทดสอบคุณภาพนวัตกรรมการเรียนรู้ เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ผลการใช้นวัตกรรมนั้นๆ ผู้สอนสามารถนำกระบวนการวิจัยมาจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ด้วยการใช้เทคนิควิธีการที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการวิเคราะห์ปัญหา สร้างทางเลือกในการแก้ไขปัญหา ปฏิบัติการตามแนวทางที่เลือก และสรุปผลการ

แก้ไขปัญหา กระบวนการวิจัยดังกล่าวนี้ช่วยการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ เป็นต้น

จากการสนทนาอาจารย์ผู้สอนนักศึกษามัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยเฉพาะอาจารย์ผู้สอนสาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ ในประเด็นผลการสอบประมวลความรู้ ในระดับปริญญาโท และการสอบวัดคุณสมบัติในระดับปริญญาเอก ได้ข้อสรุปว่า ผลการสอบกลุ่มวิชาการพัฒนาหลักสูตร อยู่ในระดับเพียงผ่านเกณฑ์เฉลี่ยร้อยละ 70 และจากการสอบถามนักศึกษา สรุปได้ว่านักศึกษาส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 80 ให้ข้อมูลว่า วิชาการพัฒนาหลักสูตรมีเนื้อหาสาระมาก มีความหลากหลาย นักศึกษาบางส่วนไม่สามารถจัดระบบความคิดและนำเสนอกระบวนการพัฒนาหลักสูตรได้ครบถ้วนและครอบคลุมได้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพของผู้เรียน จากที่กล่าวมาการจัดการเรียนการสอนวิชา “การพัฒนาหลักสูตร” ในระดับมัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความจำเป็นต้องพัฒนาผู้เรียนให้รู้เรื่องการพัฒนาหลักสูตรและมีความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร ในกระบวนการพัฒนาดังกล่าว ผู้วิจัยได้การพัฒนาการสอนโดยใช้การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student Centered Learning) ทฤษฎีสร้างสรรค์สร้างความรู้ (Constructivist) และการประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตร (Curriculum Based Assessment) เป็นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน จะต้องปรับเปลี่ยนให้ทันสมัย ซึ่งผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษาจะต้องให้ความสนใจใฝ่เรียนรู้และทำวิจัยเพื่อให้ได้สารสนเทศมา

ปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอน นักพัฒนาหลักสูตรจึงได้พัฒนาการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และสามารถพัฒนาหลักสูตรได้ โดยทำการวิจัยควบคู่กับการพัฒนาการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการวิจัยมาบูรณาการกับแบบจำลองการขับเคลื่อนผลการเรียนรู้ (Outcome Driven Model)

วัตถุประสงค์การวิจัย

การพัฒนาการสอนวิชา “การพัฒนาหลักสูตร” สำหรับนักศึกษามัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยประยุกต์ใช้การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน มีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

- 1) พัฒนาการสอนรายวิชา “การพัฒนาหลักสูตร” ระดับมัธยมศึกษา
- 2) เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ “การพัฒนาหลักสูตร” ก่อนและหลังการเรียนการสอน
- 3) ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนการสอน

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาการสอนวิชา “การพัฒนาหลักสูตร” สำหรับนักศึกษามัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มีขั้นตอนการดำเนินงานตามขั้นตอนการวิจัย ดังนี้ ประชากรเป็นนักศึกษามัธยมศึกษา ระดับปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ปีการศึกษา 2555 จำนวน 37 คน กลุ่มตัวอย่าง

ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ด้วยการจับสลาก จำนวน 30 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหาและตัวแปรที่ศึกษา

การพัฒนาการสอนวิชา “การพัฒนาหลักสูตร” สำหรับนักศึกษามัธยมศึกษา เนื้อหาสาระประกอบด้วย หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางด้านหลักสูตร วิเคราะห์ วิวิจารณ์ บริบทการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของหลักสูตร ปัญหาการพัฒนาหลักสูตร การออกแบบการพัฒนา การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผลหลักสูตร เทคนิคและทักษะในการบริหารจัดการหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ

ตัวแปรต้น การสอนวิชา “การพัฒนาหลักสูตร” ใช้การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
ตัวแปรตาม

1. ความรู้ด้านการพัฒนาหลักสูตร เป็นคะแนนภาคความรู้จากผลประเมินการเรียนรู้ปลายภาคเรียน
2. ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร เป็นคะแนนที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ และคะแนนที่ได้จากการประเมินคุณภาพหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น กำหนดค่าระดับเป็น 1=พอใช้ 2=ดี และ 3=ดีมาก

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การพัฒนาการสอนวิชา “การพัฒนาหลักสูตร” สำหรับนักศึกษามัธยมศึกษา พัฒนาขึ้นตาม ลำดับขั้นการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นการวิเคราะห์ เพื่อกำหนดเป้าหมายในการสอน เมื่อเรียนจบรายวิชา (Specify long term goals) และกำหนดผลการเรียนรู้เมื่อเรียนจบแต่ละหน่วย (Specify short-term learning outcomes) ผู้วิจัยและผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อความชัดเจนในจุดหมายและวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน (Planning) การสอน ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาแผนการสอน (Lesson Plans) การออกแบบกลยุทธ์การสอน (Instructional Strategies) การกำหนดคุณลักษณะเฉพาะที่จะประเมิน (Develop Assessment Specifications) และออกแบบและเลือกเครื่องมือประเมิน (Design or select Assessment Tools)

ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาแผนการสอน เครื่องมือวัดและประเมินผล ซึ่งประกอบด้วย แบบทดสอบวัดความรู้ และแบบสอบถาม จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พิจารณาความเที่ยงตรง และประเมินความสอดคล้องเหมาะสม แล้วปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดลองใช้ (try out) กับนักศึกษามัธยมศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 7 คน เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้และปรับปรุงแก้ไขก่อนการนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

ขั้นตอนที่ 3 การนำไปใช้ (Implementation) เป็นขั้นตอนการนำแผนการสอนไปปฏิบัติในสถานการณ์จริง มีการประเมินระหว่างการสอน (Make Formative Decisions) ประกอบด้วย การปรับปรุงประสิทธิภาพการสอนอย่างต่อเนื่อง ผู้สอนนำผลการประเมินระหว่างสอนไปพัฒนา

กลยุทธ์การสอนและระดับคุณภาพการเรียนรู้ของนักศึกษา มีการปรับแต่งเป้าหมายของความสำเร็จ กลยุทธ์การสอน และการประเมินให้สัมพันธ์กันตลอดหน่วยการสอน มีการให้ข้อมูลย้อนกลับที่ช่วยให้นักศึกษาแต่ละคนได้ทราบถึงการพัฒนาผลการเรียนรู้ (gain to develop learning outcome) ของนักศึกษาเอง นักศึกษาจะต้องปฏิบัติให้ครบขั้นตอน (ที่ผู้สอนใช้) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ดังนี้ (1) วิเคราะห์จุดหมายในการเรียนรู้ (2) การวางแผนการเรียนรู้ (3) การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ (การแสวงหาและใช้แหล่งการเรียนรู้ การใช้วิธีการต่างๆในการเรียนรู้ การตรวจสอบความรู้) (4) การสรุปความรู้และการวิพากษ์ความรู้ และ (5) การประเมินการเรียนรู้

ขั้นตอนนี้ต่อเนื่องมาจากขั้นการวางแผน เป็นการนำแผนการสอนที่พัฒนาตามลำดับขั้นการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ ไปทดลองใช้ในสภาพจริงโดยดำเนินการทดลองตามแผนแบบการวิจัยเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ประกอบด้วย แผนการสอน จำนวน 4 แผน แบบทดสอบผลการเรียนรู้และแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการสอน นำผลการทดลองมาวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้วิชาการพัฒนาหลักสูตร ก่อนและหลังการจัดการเรียนสอนโดยใช้สถิติ Paired samples t – test

ขั้นตอนที่ 4 การประเมิน (Evaluation) การประเมินการสอนที่พัฒนาตามลำดับขั้นการวิจัยเพื่อพัฒนาการสอน ผู้วิจัยดำเนินการ 2 ระยะ คือ 1) การประเมินระหว่างการใช้แผนการสอน มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนากลยุทธ์

การสอน ปรับแต่งระดับคุณภาพการเรียนรู้ของนักศึกษา มีการปรับแต่งเป้าหมายของความสำเร็จ กลยุทธ์การสอน และการประเมินให้สัมพันธ์กันตลอดหน่วยการสอน ดำเนินการประเมินเมื่อจบการเรียนรู้ในแต่ละแผนการสอน รวมการประเมินทั้งสิ้น 4 ครั้ง โดยใช้แบบสอบถาม (การกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ หลักฐานร่องรอยการเรียนรู้ และเกณฑ์คุณภาพในการประเมินการเรียนรู้) ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วน (Rating Scale) 5 ระดับ 2) การประเมินหลังการสอน ที่ผู้สอนใช้การวิจัยพัฒนาการเรียนการสอน มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการเรียนการสอน

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล การพัฒนาการเรียนการสอนที่พัฒนาตามลำดับขั้นการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน รายละเอียดดังนี้

1.1 การวิเคราะห์เอกสารตามประเด็นต่างๆ ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินการเรียนการสอน

1.2 ใช้แบบสอบถามเกี่ยวรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ ในประเด็นเกี่ยวกับจุดประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้าง เนื้อหาสาระ และแนวทางในการเรียนการสอน

2. ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลการพัฒนาการสอน มีสาระเกี่ยวกับความรู้ ทฤษฎีหลักสูตร และกระบวนการพัฒนาหลักสูตร

2.1 ใช้แบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง (สาขาวิชาวิจัยและพัฒนา

หลักสูตร สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา และสาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ) จำนวน 5 คน ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง .80 – 1.00

2.2 ใช้แบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เรียนเกี่ยวกับการสอนการเรียนรู้ และการตรวจสอบรายการเพื่อการประเมินคุณภาพของหลักสูตร ที่ผู้เรียนพัฒนาขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้

2.3 ใช้แบบทดสอบวัดความรู้ และการประเมินตนเองในการปฏิบัติกิจกรรมในระหว่างการเรียนรู้ โดยบันทึกผลคะแนนความรู้ และการฝึกปฏิบัติการสร้างและพัฒนาหลักสูตรตามความสนใจ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยใน 3 ประเด็น ดังนี้ 1) ผลการศึกษากระบวนการสอนที่พัฒนาตามลำดับขั้นการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน 2) ผลการทดลองใช้แผนการสอนที่พัฒนาตามลำดับขั้นการวิจัยเพื่อพัฒนาการสอน และ 3) การศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการสอนที่พัฒนาตามลำดับขั้นการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

1.) ผลการศึกษากระบวนการสอนที่พัฒนาตามลำดับขั้นการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

การพัฒนาการสอนวิชาการพัฒนาหลักสูตร สำหรับนักศึกษามัคคุเทศิกศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ใช้กระบวนการวิจัยเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนา ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 ประการคือ

1. หลักการการสอน ประกอบด้วย

1.1 ปรัชญาอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ปรัชญาปฏิรูปนิยม (Social Reconstruction) ทฤษฎีมนุษยนิยม (Humanist) ทฤษฎีสร้างสรรค์ความรู้ (Constructivist)

1.2 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student Centered Learning) การเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) และการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน (Cooperative Learning)

1.3 การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment)

2. จุดมุ่งหมายของการพัฒนาการสอน เพื่อพัฒนาความสามารถของนักศึกษา 2 ประการ คือ

2.1 เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร

2.2 เพื่อพัฒนาความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร โดยใช้ทฤษฎีหลักสูตร และกระบวนการพัฒนาหลักสูตรเพื่อสร้างและหาคุณภาพของหลักสูตร

3. การสอน ผู้สอนใช้การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ประกอบด้วยขั้นตอนการเรียนรู้ 5 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์จุดหมายในการเรียนรู้
นักศึกษาวิเคราะห์หลักการจัดการศึกษา ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และจุดหมายของการศึกษาในระดับสากล (World Class Education) เพื่อกำหนดจุดหมายในการเรียนรู้ วิชาการพัฒนาหลักสูตรและนำไปกำหนดจุดหมายของหลักสูตรที่นักศึกษาจะต้องพัฒนาขึ้น

ขั้นที่ 2 การวางแผนการเรียนรู้ นักศึกษาวางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง 1) กำหนด

กลยุทธ์การพัฒนาตนเอง จากการศึกษาเอกสาร หนังสือ หลักฐานร่องรอย หรือการสืบค้นในระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หรือปฏิบัติกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการพัฒนาหลักสูตร 2) จัดทำปฏิทินและเครื่องมือในการกำกับติดตามเพื่อการประเมินตนเองในการพัฒนาหลักสูตร

ขั้นที่ 3 การพัฒนาทักษะการเรียนรู้
นักศึกษาศึกษาเรียนรู้ด้วยการแสวงหาและใช้แหล่งการเรียนรู้ ทั้งในรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ และการเรียนรู้ร่วมกัน การใช้วิธีการต่างๆ ในการเรียนรู้ และการตรวจสอบความรู้ กระบวนการพัฒนาหลักสูตร นักศึกษาจะได้รับ การสนับสนุนให้ทำกิจกรรมการปฏิบัติ (Hand-On) การใช้คอมพิวเตอร์ และกิจกรรมกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนความคิดของนักศึกษา เปิดการอภิปรายให้กว้างขวาง เสนอหลักฐานร่องรอยของความคิดของนักพัฒนาหลักสูตร เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้อภิปรายกับกลุ่มเพื่อน ภายใต้บรรยากาศการเรียนรู้ที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน

ขั้นที่ 4 การสรุปความรู้และการวิพากษ์ความรู้ ผู้สอนส่งเสริมให้นักศึกษาได้อธิบายแนวคิดกระบวนการพัฒนาหลักสูตร โดยใช้ภาษาของตนเอง สอบถามถึงหลักฐานและความชัดเจนในการอธิบายของนักศึกษา ที่ใช้ความรู้เดิมหรือประสบการณ์ที่มีมาก่อนของผู้เรียนเป็นพื้นฐานในการอธิบาย ในส่วนการวิพากษ์ความรู้ ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนขยายความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของนักศึกษาโดยผ่านประสบการณ์ใหม่ๆ ผู้เรียนจะได้รับการสนับสนุนให้นำความรู้ปรับใช้กับประสบการณ์ในชีวิตจริง โดยผ่าน

กระบวนการพัฒนาหลักสูตร นักศึกษานำความรู้ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรเพิ่มขึ้น

ขั้นที่ 5 การประเมินการเรียนรู้ ส่งเสริมให้นักศึกษาประเมินความรู้ และความสามารถของตนเอง ประเมินความก้าวหน้าในการเรียน และประเมินการบรรลุจุดหมายการศึกษา

4. การวัดและประเมินผล เป็นการวัดและประเมินความรู้ความสามารถของนักศึกษา 2 ด้าน คือ

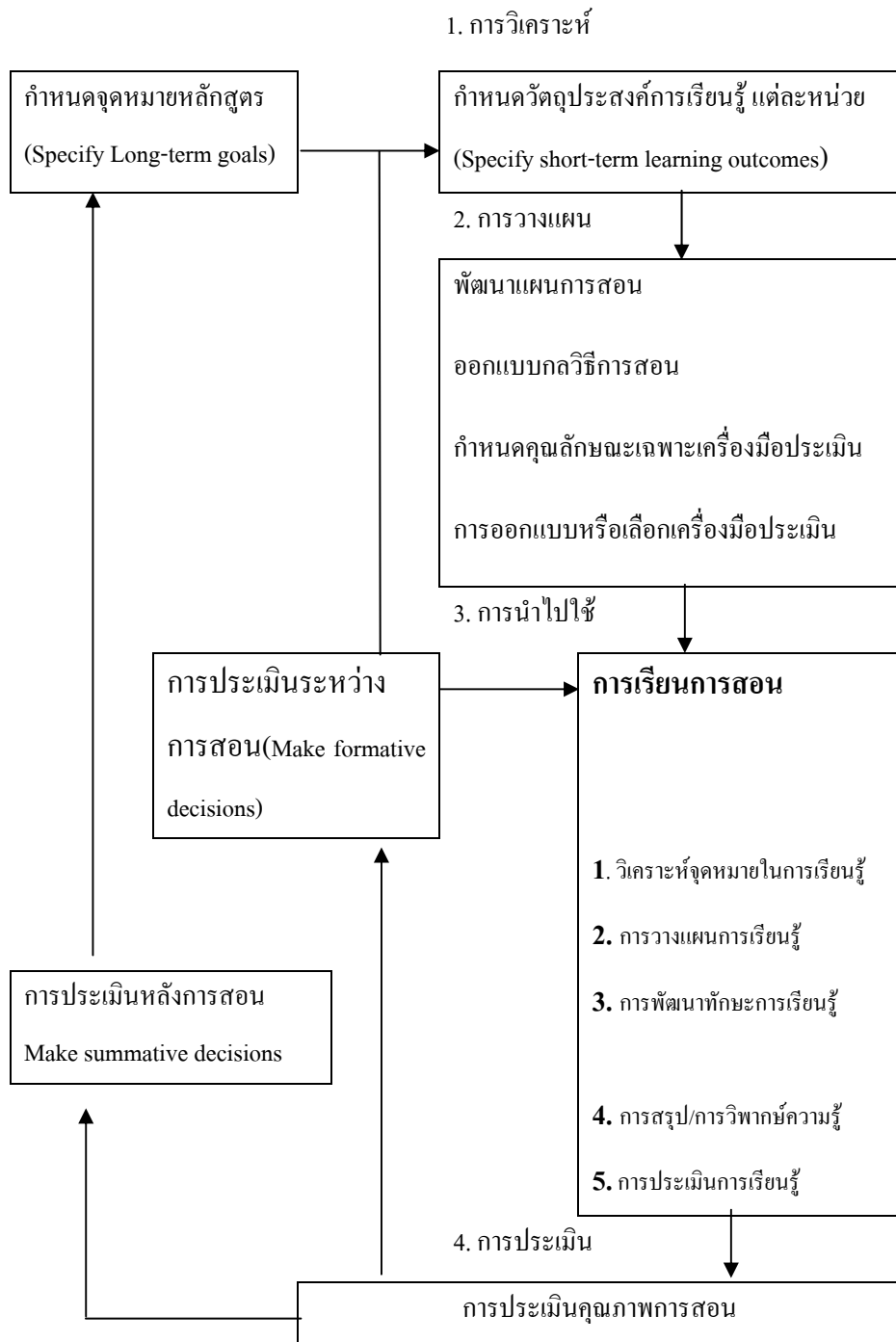
4.1 ด้านความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร เป็นความรู้ที่

เกี่ยวข้องตามแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของนักพัฒนาหลักสูตรทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler, 1949) และทฤษฎีหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง

4.2 ด้านความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรเป็นความสามารถด้านการประยุกต์ใช้กระบวนการ การพัฒนาหลักสูตร เพื่อพัฒนาหลักสูตรให้ตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่มุ่งพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการแข่งขัน ทักษะและการเป็นพลเมืองดี

สรุปเป็นแผนภาพ ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

ปรับจาก Chatterji, Madhabi. (2003) Designing and using tools for educational assessment. Pearson Education, Inc.

2.) ผลการทดลองใช้แผนการสอนที่พัฒนาตามลำดับขั้นการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

2.1 ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรก่อนและหลังการสอนของ กลุ่มตัวอย่างปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คะแนนความรู้ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรก่อนและหลังการสอนของกลุ่มตัวอย่าง

	n	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	t	p
(two-tailed test)						
การประเมินก่อนสอน	30	30	14.20	2.87	-9.11	.000*
การประเมินหลังสอน	30	30	23.27	4.64		

จากตารางที่ 1 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรหลังการสอน ($\bar{x}=23.27$, S.D.= 4.64) สูงกว่าก่อนการสอน ($\bar{x}=14.20$, S.D.=2.87) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2. ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร เป็นคะแนนที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ และคะแนนที่ได้จากการประเมินคุณภาพหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น โดยกำหนดเกณฑ์คุณภาพด้วย SOLO Taxonomy ตามแนวคิดของ John Biggs กำหนดคะแนนความสามารถเป็นองค์ประกอบเดียวหลากหลายขององค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ นักศึกษามีคะแนนความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรเป็นดังนี้ ค่าระดับ 1=พอใช้ จำนวน 6 คน ระดับ 2 =ดี จำนวน 9 คน และ ระดับ 3 = ดีมาก จำนวน 15 คน ตามลำดับ

3.) การศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการสอน ที่พัฒนาตามลำดับขั้นการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาพัฒนาหลักสูตร การประยุกต์แนวคิด การวิจัยมาใช้ในการสอนกระบวนการพัฒนาหลักสูตร เห็นด้วยในระดับมากทุกข้อ โดยลำดับแรกคือบรรยากาศในการเรียนส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน รองลงมาเห็นด้วยกับการส่งเสริมให้ผู้เรียนวางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง และกิจกรรมมุ่งฝึกคิดวิเคราะห์ในสิ่งที่ได้เรียนมาตามลำดับเหตุผลสำคัญของคำตอบทั้งสามประเด็นนั้น อาจเนื่องมาจากนักศึกษาให้ความสำคัญกับกระบวนการวิจัยในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้

อภิปรายผล

การพัฒนาการสอนวิชาการพัฒนาหลักสูตร สำหรับนักศึกษามัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมาย ทั้งนี้เนื่องจากแผนการสอนได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยอิงแนวคิดทฤษฎีกระบวนการวิจัยร่วมกับ Outcome-Driven Model (Tyler, 1951; Nitko, 1989) ที่เป็นพื้นฐานของการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับ ทิสนา แคมมณี (2545: 475) ที่ว่า รูปแบบการเรียนการสอนเป็นแบบแผนการดำเนินการสอนที่ได้รับการจัดอย่างเป็นระบบ สัมพันธ์สอดคล้องกับทฤษฎี หลักการเรียนรู้ หรือการสอนที่รูปแบบนั้นยึดถือ และได้รับการพิสูจน์ ทดสอบว่ามีประสิทธิภาพสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายเฉพาะของรูปแบบการเรียนการสอนนั้น อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนของ Joyce และ Weil (1996: 13) ที่กล่าวถึงหลักการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนไว้ว่ารูปแบบการเรียนการสอนต้องมีทฤษฎีรองรับ เช่นทฤษฎีด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ และเมื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแล้ว ก่อนนำไปใช้อย่างแพร่หลาย จะต้องมีการวิจัยเพื่อทดสอบทฤษฎี และตรวจสอบคุณภาพในเชิงการนำไปใช้ในสถานการณ์จริง และนำข้อค้นพบมาปรับปรุงแก้ไขรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

จากผลการพัฒนาการสอนวิชาการพัฒนาหลักสูตร สำหรับนักศึกษามัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ผลการวิจัยการเรียนการสอน มีลักษณะที่เอื้อต่อ

การพัฒนาความรู้ กระบวนการพัฒนาหลักสูตร กล่าวคือ กระบวนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 5 ขั้นตอนเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ข้อมูลการประเมินทั้งในระหว่างเรียนและเมื่อสิ้นสุดบทเรียน และกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการสอน การจัดการเรียนการสอนผู้สอนต้องคำนึงถึงคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนมีผลการเรียนรู้ตรงตามเป้าหมายของหลักสูตรหรือโปรแกรมการเรียนการสอนที่ออกแบบไว้หรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรคใดบ้าง ควรมีการแก้ไขกิจกรรมการเรียนรู้ใดที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้นได้บ้าง กระบวนการเรียนการสอนต่างๆ ดังกล่าวนี้นี้เป็นการนำการวิจัยเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน โดยเริ่มจาก 1. วิเคราะห์การเรียนรู้ 2. การวางแผนการเรียนรู้ 3. การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ 4. สรุปความรู้ และวิพากษ์ความรู้ 5. ประเมินการเรียนรู้ และนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2545: 6 – 8) กล่าวว่า การวิจัยในกระบวนการเรียนรู้เป็นบูรณาการจัดการเรียนการสอน โดยใช้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ โดยการหาความรู้หรือวิธีการใหม่ๆ เพื่อนำมาประยุกต์กับสภาพการณ์ของการเรียนการสอนในชั้นเรียน เพื่อแก้ปัญหา/พัฒนาที่เกิดจากการเรียนการสอนในชั้นเรียน สอดคล้องกับรูปแบบการสอนเพื่อแก้ปัญหา (SSCS Model) ของ Edward L. Pizzini, Daniel P. Shepardson and Sandra K. Abell (1989) ซึ่งมี 4 ขั้นตอน คือ 1) Search หมายถึง การค้นหาปัญหา แยกแยะสาเหตุของปัญหา 2) Solve หมายถึง การแก้ปัญหาหรือการหาคำตอบของปัญหาที่เราต้องการ 3) Create

หมายถึง การนำเอาข้อมูลที่ได้จากการแก้ปัญหาหรือคำตอบที่ได้ มาจัดกระทำให้อยู่ในรูปของคำตอบ และ 4) Share หมายถึง การที่ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคำตอบที่ได้ทั้งของตนเองและผู้อื่น

จากการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาในการพัฒนาการสอนนี้ นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาพัฒนาหลักสูตร การประยุกต์แนวคิดการวิจัยมาใช้ในการสอนกระบวนการพัฒนาหลักสูตร เห็นด้วยในระดับมากทุกข้อ โดยลำดับแรกคือบรรยากาศในการเรียนส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน รองลงมาเห็นด้วยกับการส่งเสริมให้ผู้เรียนวางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง และกิจกรรมมุ่งฝึกคิดวิเคราะห์ในสิ่งที่ได้เรียนมาตามลำดับเหตุผลสำคัญของคำตอบทั้งสามประเด็นนั้น อาจเนื่องมาจากนักศึกษาให้ความสำคัญกับกระบวนการวิจัยในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ ประกอบกับนักศึกษามีช่วงเวลาจำกัดในการศึกษาเล่าเรียน พัฒนาตนเองโดยมุ่งการบรรลุจุดหมายของหลักสูตรเป็นสำคัญ นักศึกษาต้องการได้รับการตอบสนองการเรียนรู้ดังกล่าว ดังนั้นการพัฒนาการสอนวิชา การพัฒนาหลักสูตร ใช้การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน โดยใช้แบบจำลองการขับเคลื่อนผลการเรียนรู้ (Outcome-Based Driven Model) ภายใต้กรอบแนวคิดการประเมินการเรียนรู้ตามหลักสูตร (Curriculum Based Assessment) จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ช่วยให้นักศึกษาได้ใช้เวลาที่จำกัด บรรลุจุดหมายตามหลักสูตรระดับมัธยมศึกษา และได้พัฒนาทักษะวิธีการในการเรียนรู้ในที่นี้คือ

กระบวนการวิจัย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เห็นความจำเป็นที่นำหลักธรรมในพุทธศาสนามากำกับการพัฒนาการศึกษา จึงได้สอบถามความคิดเห็นในการพัฒนาการสอนเพิ่มเติม จากพระมหาเฉลิมชัย ชยมณีกุล นักศึกษาปริญญาเอก สาขาการสอนภาษาอังกฤษ สรุปได้ว่านักศึกษามัธยมศึกษาของมหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนใหญ่จะทำงานเต็มเวลาใน 5 วัน มีเวลาเข้าชั้นเรียนในช่วงวันศุกร์ วันเสาร์และวันอาทิตย์ กล่าวได้ว่าแม้นักศึกษาจะทำงานอย่างหนักก็จริง แต่ก็ยังรักความก้าวหน้า โดยเลือกที่จะเรียนรู้และฝึกฝนพัฒนาพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา การพัฒนาตนเองนี้สอดคล้องกับหลักภาวนา 4 (พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2546) ในพระพุทธศาสนานั้นคือ (1) กายภาวนา (physical development) นักศึกษาพึงปฏิบัติต่อสิ่งรอบข้างทั้งผู้ร่วมงาน อีกทั้งยังปฏิบัติต่อเพื่อนร่วมชั้นเรียน เพื่อนร่วมงานในทางที่เป็นคุณต่อตนเอง ทำให้ชีวิตมีแต่ความเจริญก้าวหน้าขึ้นเรื่อยๆ เพราะเขาหมั่นสร้างคุณภาพ และสัมพันธ์ภาพต่อสิ่งรอบกายอย่างดีนั่นเอง (2) คีตภาวนา (Moral Development) นักศึกษาพึงเคารพกฎเกณฑ์กติกา มารยาททางสังคม ในทุกสังคมที่เขามีความสัมพันธ์ด้วย ไม่ละเมิดกฎระเบียบ ไม่ก่อความเดือดร้อนให้เกิดต่อสิ่งรอบกาย ไม่ว่าจะเป็นคนหรือองค์กร รู้จักเกื้อกูลผู้อื่น ให้เกียรติผู้อื่น ยิ่งทำก็ยิ่งทำให้นักศึกษาเป็นที่รักของทุกคน ทุกคนพร้อมให้ความร่วมมือหากในชั้นเรียน เพื่อนก็ช่วยเหลือหากในชีวิตการทำงานเพื่อนในกลุ่มเรียนก็ช่วยอุปถัมภ์ส่งเสริม ทั้งนี้ก็สืบเนื่องมาจากนักศึกษารู้จักที่จะเคารพให้เกียรติ ไม่ทำให้ผู้อื่นต้องเดือดร้อนนั่นเอง (3) จิตภาวนา (emotional

development) นักศึกษาพึงได้ฝึกหัดจิตใจให้เข้มแข็ง มีความขยัน อดทน พยายามเอาชนะอุปสรรคปัญหาที่ถาโถมเข้ามาโดยไม่ย่อท้อหลายคนล้มเหลวเพียงเพราะมีจิตใจหวั่นไหวไปกับกระแสสังคม กระแสทุกข์ที่กระหน่ำเข้ามาอย่างโหดร้าย หากใครไม่เคยฝึกฝนอบรมจิตใจให้แกร่งดังแท่งหิน ก็มีแต่จะพ่ายแพ้ต่อกระแสความอยาก กระแสแห่งการ ชิงดีชิงเด่นได้ การที่นักศึกษาได้รับการกล่อมเกลาและอบรมจิตใจอย่างดี จากสถาบันทางสังคมที่อบอุ่น อีกทั้งยังเป็นคนที่รู้จักแบ่งเบาภาระของครอบครัว โดยทำงานไปเรียนไป หาทุนเรียนหนังสือ ไม่รบกวนใครเลย ทำให้เขามีประสบการณ์ชีวิตที่ดี ซึ่งหาไม่ได้จากห้องเรียนสี่เหลี่ยม สิ่งเหล่านี้หลอมรวมให้นักศึกษามีจิตใจที่แกร่งนั่นเอง (4) ปัญญาภาวณา (Cultivation of Wisdom; Intellectual Development) นักศึกษาพึงมองสรรพสิ่งอย่างเข้าใจความจริง เข้าใจว่าสรรพสิ่งล้วนแต่เป็นสังขาร ไม่มีอะไรแน่นอน ทำให้มีจิตใจปลอดโปร่ง หากมีปัญหาหรืออุปสรรค จะพยายามหาทางแก้ปัญหาอย่างมีสติ แม้จะมีทุกข์ (รวมถึงปัญหาจากการศึกษาเล่าเรียน) มากมายอย่างไร ก็สามารถฝ่าฟันเอาชนะได้เรื่อยไปเพียงเพราะเขารู้จักใช้สมมติไตร่ตรองอย่างรอบคอบนั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้ผู้สอนสามารถใช้แผนการสอนที่พัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้สอนควรจะต้องศึกษาข้อมูลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องตามขั้นตอนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และจัดสภาพบรรยากาศที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ บรรยากาศที่ท้าทาย บรรยากาศที่มีการยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน บรรยากาศที่อิสระ และบรรยากาศความมีวินัยแห่งตน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับเรียน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้ปกครอง

เพื่อให้ผู้สอน วิชาการพัฒนาหลักสูตร ได้ตระหนักในการสอนที่ควรได้กระตุ้นเตือนให้นักพัฒนาหลักสูตรได้ระลึกเสมอว่า การจะพัฒนาหลักสูตรให้ดีมีคุณภาพ และคาดหวังที่จะใช้หลักสูตรเป็นเข็มทิศกำหนดแนวทางจัดการศึกษานั้น ควรจะจัดหลักสูตรให้เป็นไปในทิศทางที่จะพัฒนาตนของผู้เรียนทั้ง 4 ด้านตามหลักภาวณา 4 สิ่งสำคัญที่นักพัฒนาหลักสูตรที่พึงตระหนักก็คือการให้ความสำคัญกับสังคม สิ่งแวดล้อม หลักสูตรจะต้องสร้างสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อวิถีคิด ต้องเป็นหลักสูตรที่ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสได้เรียนรู้ประสบการณ์ เพื่อให้เกิดทักษะด้านสังคม การอยู่ในสังคม การเคารพสิทธิผู้อื่น การมีความพยายาม อดทน อดกลั้น ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ต้องฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคำว่ารอคอย ผลผลิตของหลักสูตรมุ่งประโยชน์ต่อสังคมและชุมชนรวมถึงประเทศชาติ

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **การวิจัยเพื่อการเรียนรู้ (Research for Learning Development)**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการนานาชาติว่าด้วยการศึกษาในศตวรรษที่ 21. (2541). **การเรียนรู้: ชุมทรัพย์ในตน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ทิสนา แหมมณี. (2545). **ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). **การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา**. ISBN 978-974-350-496-9.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2546). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม พิมพ์ครั้งที่ 12**. Biggs, John. (1999). **Teaching for Quality Learning at University**, Buckingham SRHE and Open University Press.
- Chatterji, Madhabi. (2003). **Designing and using tools for educational assessment**. Pearson Education, Inc.
- Edward L. Pizzini, Daniel P. Shepardson and Sandra K. Abell. (1989). A Rationale for and the Development of a Problem Solving Model of Instruction in Science Education. **Science Education** 73(5): 523-534
- Nitko, A. J. (1989). Designing test that are integrated with instruction. In R.L. Linn (Ed.) **Educational Measurement** (13-103) New York: American Council on Education.
- Tyler, R. W. (1949). **Basic Principles of Curriculum and Instruction**. Chicago: The University of Chicago Press.
- Tyler, R. W. (1951). The functions of measurement in improving instruction, in E. F. Lindquist (Ed.). **Educational Measurement**. New York : American Council on Education.